

Inhoud:

Graven naar bandkeramiek aan de Sanderboutlaan. Een archeologisch project te Elsloo	1
Wijnand de Marretz, pastoor van Stein 1640-1647	7
Maaslandse volksgeneeskunde en recepten uit oude handschriften (III)	12
De heren van Elsloo. Het geslacht De Geloës (III)	15
Monumentale en beeldbepalende panden in de gemeente Stein (I)	20
Elsloo tijdens de periode 1939-1945 (III)	23
De maretak (Viscum Album)	28
Het ontstaan van Nederland en de loop van de Maas	30
Uit de kerkkroniek van Elsloo (VI)	34

**Heemkundesnippers is een uitgave van de Heemkundevereniging Maas-
streek, gevestigd te Stein.**

Secretariaat Heemkundesnippers:

L.H. Schreurs

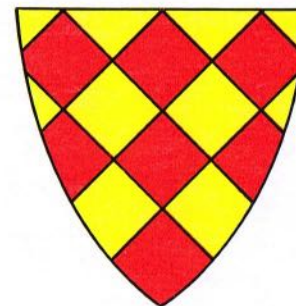
Heirstraat 40,

6181 HM Elsloo

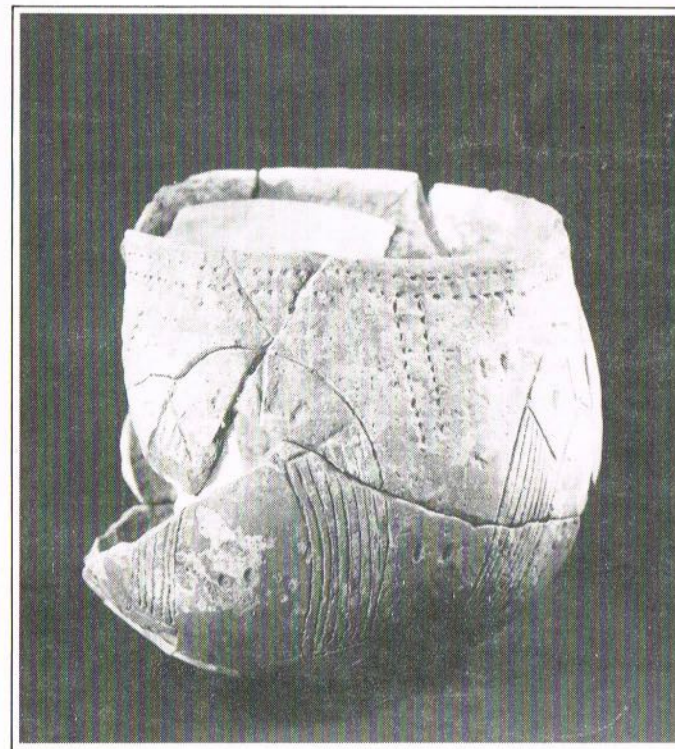
Tel: 04490-71983

Bankrekening t.n.v. Heemkundesnippers Maasstreek:

Rabo 11.41.21.362 (giro van de Rabo-bank: 1048855).

Heemkundesnippers Maasstreek

November 1989, nr 7

Foto voorzijde: Bandkeramisch aardewerk afkomstig van de opgraving aan de Sanderboutlaan.

Redactie:

Mr. F. van der Bruggen
P.J. Habets
Dr.ir. A.A. Macco
P.H.A. van Os
L.H. Schreurs

ISBN: 90-70692-11-2
ISSN: 0920-9107

Graven naar bandkeramiek aan de Sanderboutlaan

Een archeologisch project te Elsloo

W. Klarenaar en R. Paulussen, sectie Geologie en Archeologie

Mogelijk bent U ervan op de hoogte, de plaatselijke bladen hebben er uitgebreid aandacht aan besteed. Misschien bent U zelfs een keertje komen kijken naar de opgravingsite in de nabijheid van de Sanderboutlaan te Elsloo. Een van de meest door bezoekers gestelde vragen luidde of het nou toeval was dat we op een schijnbaar willekeurige plek, midden in het veld een spade in de grond staken en dan bovendien nog iets in de grond aantroffen. Of dat er toch meer achter stak? Op deze vraag willen we in dit artikel iets dieper ingaan: de geschiedenis van een archeologische opgraving.

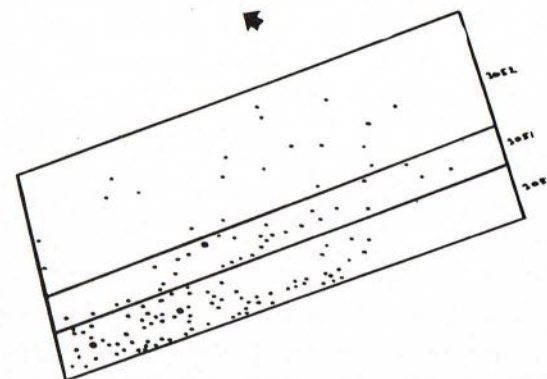
Veldbelopen.

Wel, hoe zit dat nu? Is het toeval?

Nee, luidt het antwoord van de onderzoekers dan steevast, niets is minder waar. Voorafgaand aan het moment waarop de eerste spade in de grond verdwijnt, worden vele maanden aan voorbereidingen besteed, zelfs vaak vele jaren aan onderzoek!

De eerste activiteiten die aanleiding gaven tot het project StBS (afgekort van: Stein Bedrijventerrein Sanderboutlaan) gaan terug tot het jaar 1983.

In dat jaar zijn de akkers nabij de Sanderboutlaan regelmatig belopen. Bij het

Figuur 1: Stippenkaart StBS. De stippen komen overeen met oppervlaktevondsten; dikke stippen geven vondstconcentraties weer.

nauwkeurig naspeuren van het bij voorkeur vers geploegd grondoppervlak werden interessante vondsten gedaan van door de mens bewerkte stukjes vuursteen zoals afslagen en vuurstenen werktuigen. De vuurstenen werktuigen vertoonden alle kenmerken van Lineaire BandKeramik (LBK): de eerste mensen die, in plaats van jagen en verzamelen, akkerbouw en veeteelt gingen bedrijven en nederzettingen stichtten; een cultuur gesitueerd in de late Steentijd, zo'n 5.000 jaar voor Christus. Er werden zelfs zoveel van dergelijke artefacten aangetroffen dat het maken van een zgn. stippenkaart zinvol leek: iedere vondst wordt door afpassen aan bijvoorbeeld een hoek van de akker nauwkeurig ingetekend op een kaart met de perceelgrenzen van het akkerland. Na enige jaren veldbelopen en intekenen, kon er een belangrijke conclusie getrokken worden: de vondsten waren niet willekeurig over de akker verdeeld maar concentreerden zich op een plek ter grootte van ca 180 bij 80 meter.

In het voorjaar van 1988 bereikte de HVM het bericht dat het bestemmingsplan voor de terreinen, gelegen ten oosten van de Sanderboutlaan, dat jaar zal worden uitgevoerd. Er is een bedrijventerrein gepland. Door de sectie archeologie wordt een vergadering belegd, waarop wordt besloten contact op te nemen met de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) om toestemming te vragen voor het uitvoeren van een noodopgraving van deze bedreigde vindplaats. Het op eigen houtje opgraven is namelijk door de Monumentenwet verboden. Door onoordeelkundig handelen kunnen immers waardevolle gegevens verloren gaan. Het ROB reageert prompt en adviseert ons contact op te nemen met zijn regionale correspondent, de heer Hendrix. Deze is graag bereid om eens op bezoek te komen op een van onze wekelijkse werkavonden. De oppervlaktevondsten worden nauwkeurig bekeken en ook de heer Hendrix concludeert met de nodige voorzichtigheid: LBK. Zekerheid hierover bestaat echter niet. Het voor LBK zo typerende aardewerk is tijdens het veldbelopen niet aangetroffen; mogelijk zijn de kwetsbare aan de oppervlakte gelegen scherven kapot gevoren?

Vanaf dit moment breekt er voor de HVM een periode van grote bedrijvigheid aan. Tijdens de wekelijkse werkavonden wordt er druk vergaderd en de op handen zijnde noodopgraving uitvoerig besproken. Er worden taakverdelingen gemaakt: wie is de contactpersoon voor de gemeentelijke autoriteiten? Wie verzorgt het benodigde gereedschap zoals kruiwagens en speciale platte scheppen voor het afschaven van vlakken? Wie gaat inmeten en intekenen? Wie gaat fotograferen? Wie zorgt voor verpakkingsmateriaal van de vondsten, afbakelint, waterpasinstrument, schaftkeet, jalons, tekenpapier, kadastrale kaart, videocamera, meetlinten en wie notuleert? Begroting van de kosten? Boeken worden bestudeerd om kennis te maken met de verschillende opgravings technieken. Dia's van andere bandkeramische opgravingsprojecten wor-

den bekeken. Per slot van rekening zal dit pas de eerste archeologische opgraving worden die zelfstandig door de HVM wordt uitgevoerd. Eerdere ervaring beperkt zich tot het assisteren bij andere opgravingen.

Mei 1988

De gemeente Stein heeft in principe toestemming gegeven voor de noodopgraving en heeft het technisch plan van "Bedrijventerrein Sanderboutlaan" ons ter beschikking gesteld. Uit het plan blijkt dat de vondstconcentratie doorsneden zal worden door een weg. Misschien kunnen we hiermee ons voordeel doen? Begin mei wordt er aan de gemeente voorgesteld het betreffende wegcunet¹ twee weken eerder dan gepland uit te graven. Dit zou ons twee weken tijd kunnen geven voor het doen van archeologische waarnemingen. De inrichtingswerkzaamheden stonden voor begin september gepland.....

Augustus 1988

Tegen het einde van augustus bereikt de HVM het bericht dat het uitgraven van het wegcunet voor onbepaalde tijd is uitgesteld.

September 1988

Er bestaat nog steeds geen duidelijkheid over de aanvangsdatum van de inrichtingswerkzaamheden. De vereniging heeft echter niet stilgezeten en heeft zelf inmiddels een bedrijf bereid gevonden voor het pro deo uitvoeren van enige graafwerkzaamheden. Aan de gemeente wordt voorgesteld zelf binnen de begrenzing van het wegcunet een proefsleuf aan te leggen. Enige weken verstrijken, dan komt het verlossende bericht: akkoord.

Zaterdag 5 november 1988, 08.00 uur

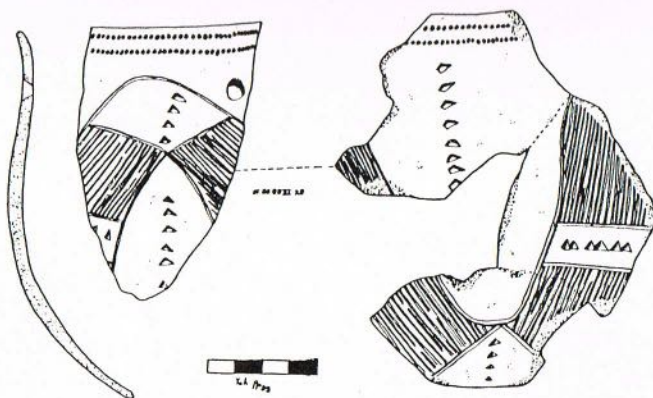
Onder fraaie weersomstandigheden heeft iedereen zich volgens afspraak verzameld op het terrein naast de Sanderboutlaan. Er heerst een opgewonden en iets nerveuze stemming. Eerst volgen nog enig overleg en voorbereidende werkzaamheden, maar om 9.30 uur verdwijnt de laadschop van de graafmachine dan toch in de grond om een begin te maken van een proefsleuf van zo'n twee meter breed en ca 30 cm diep. De sleuf ligt recht in het verlengde van het wegcunet en zal de vondstconcentratie doorsnijden. De verwachtingen zijn hoog gespannen. Na zo'n half uur graven wordt plotseling een donkere verkleuring in de bodem zichtbaar. Iedereen houdt de adem in. Het vlak wordt met de schop lichtjes afgeschaafd. En dan de verlossende vondst: een stukje

¹Uitgraving om een betere ondergrond voor een aan te leggen weg te krijgen.

aardewerk, donkergrijs, bijna zwart van kleur met de zo typische lijnenversiering. Zonder twijfel LBK. Het jarenlange veldbelopen en nauwkeurig intekenen van de oppervlaktevondsten worden hiermee beloond. De eerste sporen van een bandkeramische nederzetting zijn blootgelegd.

Op deze wijze wordt nog gedurende de weekeinden van de resterende maanden van 1988 en het voorjaar 1989 doorgewerkt. Het ontbreekt ons helaas aan de mogelijkheden om het gehele terrein open te leggen en we moeten ons beperken tot het stukje van 10 bij 10 meter.

Dankzij een sponsoring door een toeschouwer kunnen we een graafmachine huren, waardoor de opgravingsput in twee richtingen met ongeveer vijf meter vergroot wordt. Er worden tientallen verkleuringen aangetroffen, welke ieder

Figuur 2: Bandkeramische aardewerkfragmenten, aangetroffen in verkleuring 28. Het stuk rechts is samengesteld uit 3 scherven en heeft een relatie met het linkse afzonderlijk gevonden fragment. Het linkse fragment vertoont een doorboring, die gebruikt werd om een barst in de pot met een veter te repareren. Uiterst links staat de dwarsdoorsnede van de scherf weergegeven. (Een schaaldeel komt overeen met 1 cm).

afzonderlijk nauwkeurig worden ingemeten en gefotografeerd. Na het intekenen wordt de verkleuring in de lengterichting verdeeld in twee helften. Een helft wordt vervolgens voorzichtig met behulp van een plamuurmes afgestoken, stukje voor stukje, behoedzaam verder werkend met een spatel als een voorwerp wordt aangetroffen. Er worden vele tientallen, zelfs honderden stukjes aardewerk en vuursteen op deze wijze geborgen. Ieder artefact zal later na te zijn schoongemaakt worden voorzien van een code zodat precies bekend is welk voorwerp uit welke verkleuring afkomstig is. Tot slot wordt van iedere

verkleuring ook de dwarsdoorsnede door intekenen en fotograferen vereeuwigd. Per slot van rekening: opgraven is vernietiging! Niemand kan nog waardevolle gegevens verzamelen wanneer de verkleuring is leeggegraven en de opgraving is beïndigd. Alles wat wij verzuimen vast te leggen, is voor eeuwig verloren.

Bijzondere depressie

In het voorjaar van 1989 komt er een einde aan de opgravingen in de door ons opgelegde put. De werkzaamheden aan het bedrijventerrein gaan eindelijk van start. Alle door ons aangetroffen verkleuringen zijn onderzocht. Een ding is ons duidelijk: overzicht ontbreekt. De LBK-nederzetting is ongetwijfeld omvangrijker dan de door ons onderzochte 225 m². Het weiland, aangrenzend aan de opgravingsput, bleek als eerste bestemd voor een bedrijf. Het is een "bijzondere" wei: het terrein vertoont een grote inzinking, een ronde depressie van ongeveer 75 meter doorsnede waarvan het centrum een goede twee meter dieper ligt dan het omliggende terrein. Zulke inzinkingen schijnen niet zeldzaam te zijn in het Limburgse landschap; langs oude wegen worden ze vaker aangetroffen. Verklaringen zijn er legio. Leemkuilen voor veldbrandovens of door het Napoleontische leger gegraven kuilen zijn er enkele.

Eerst is de wei ontdaan van de toplaag: met behulp van bulldozers worden de graszoden samen met ongeveer 30 cm grond verwijderd. Groot was ons enthousiasme toen langs de rand van de depressie weer enkele tientallen bandkeramische verkleuringen te voorschijn kwamen. In ijtempo werd in twee dagen tijd alles ingemeten en voorzover mogelijk geborgen. De tijdsdruk was groot. Een dag later werd het terrein bedekt met stol. Het toeval wil echter dat ongeveer in het centrum van de opgevlude depressie een grote kelder zou worden aangelegd van ongeveer 20 meter breed, 50 meter lang en 4 meter diep. Hierdoor bevindt de vloer van de kelder zich dus weer zo'n twee à drie meter beneden het oorspronkelijk oppervlak van de voormalige depressie. Met stomme verbazing constateerden we in de vloer van de kelder de aanwezigheid van bandkeramische verkleuringen. Eenduidig met vondstmateriaal en al! De conclusie is belangwekkend: de inzinking is aanzienlijk ouder dan vermoed! Bestond ze al toen de bandkeramiekers zich er vestigden, zo'n 5.000 jaar voor de geboorte van Christus? Helaas werd ons niet de mogelijkheid gegeven de situatie nader te onderzoeken en blijven vele vragen onbeantwoord. Hoe is de inzinking ontstaan? Menselijke activiteiten of van natuurlijke oorsprong? Was de aanwezigheid ervan misschien een gunstige omstandigheid voor de bandkeramiekers om er zich te vestigen? Gelden deze omstandigheden misschien ook voor een aantal andere depressies in Limburg? Voor wat betreft deze depressie ligt het antwoord nu onder beton. Inmiddels is de

omtrek van de LBK-nederzetting vastgelegd op pakweg 100 bij 100 meter en ook de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek ziet genoeg redenen voor verder onderzoek. De gemeente Stein stelt zelfs subsidie beschikbaar voor het graven van een onderzoekssleuf.

Ook onder minder goede weersomstandigheden gingen de opgravingen door (foto P. Schols)

1989

De sleuf wordt gegraven dwars door weiland. Het betreft een terrein waarvan door jarenlange grasbegroeiing ons geen oppervlaktevondsten bekend zijn. Door de ligging ervan ten opzichte van de eerder aangetroffen LBK-verkleuringen lijkt de kans om meerdere vondsten aan te treffen groot. De sleuf wordt zes meter breed en 130 meter lang. De gedachte bleek juist: zeker drie plattegronden van bandkeramische woningen worden door de sleuf aangesneden en kunnen als een patroon van ronde verkleuringen worden opgetekend.

Eind december 1989 wordt het opgravingsproject beëindigd. Het is dan tijd om alle vondsten te inventariseren. Samen met de gegevens van zadenonderzoek van materiaal uit aangetroffen afvalkuilen, moet alles worden verwerkt en geïnterpreteerd. Van de bandkeramische cultuur is reeds geruime tijd veel bekend, ondermeer door uitgebreide opgravingen rond de Koolweg in Elsloo in de zestiger jaren. Door het samenvoegen van onze nieuwe gegevens met andere informatie wordt onderzocht of de situatie past binnen de bestaande theorieën, of dat het resultaat aanleiding geeft tot nieuwe inzichten.

Dankzij de onderzoekssleuf is de oostelijke begrenzing van de nederzetting vastgelegd. Dit was al het geval met de zuidelijke begrenzing. Waar de nederzetting eindigt in het westen en noorden is niet bekend.

Wijnand de Marretz, pastoor van Stein 1640-1647

A.J. Munsters m.s.c.

Gijzeling, vrijheidsberoving of in beslagneming van een mens of een kostbaarheid is van ouds een pressiemiddel geweest om iets af te dwingen van een persoon of eigenaar, schuldig of niet; soms ook van een hele gemeenschap om die in bedwang te houden of vorderingen op te eisen. Ook moest men soms wel gijzelaars stellen of zich in gijzeling begeven om zich van een bepaalde macht of druk te bevrijden. Gijzeling was dus lang niet altijd een kwestie van misdadigheid, zoals in onze tijd maar al te zeer het geval is. Ze kwam ook in gewone burgerlijke rechtsverhoudingen voor, maar was toch vooral een kwestie van openbare orde.

Toen de Romeinen, tweeduizend jaar geleden, onze gewesten veroverden, eisten zij als waarborg voor hun beveiliging en verzekering van de onderwerping van de bevolking gijzelaars uit de aanzienlijkste inwoners, die met hun leven moesten instaan voor het behoud van de vrede. De Romeinen konden aanvankelijk in die veroverde gebieden moeilijk een blijvende bezetting handhaven en daarom verzekerden zij zich door de gijzeling tegen alle opstandigheid van de onderworpen volksstammen. De gegijzelden werden soms naar Rome afgevoerd en daar in bewaring gehouden. Ze waren vaak de eersten, die met het christendom in aanraking kwamen. Een dergelijke taktiek tot handhaving van onderwerping of bondgenootschap werd door oorlogvoerende machten herhaaldelijk toegepast en is nog steeds gebruikelijk.

Een dergelijk avontuur van gegijzeld te worden overkwam pastoor De Marretz van Stein midden 17^e eeuw, toen oorlogen ons gewest teisterden en na respectievelijk tachtig en dertig jaar zonder beslissing ten einde liepen en het land geheel ontredderd was. Spaanse en Hollandse legers, Zweedse, Franse en keizerlijke legers van huursoldaten doorkruisten om beurten het land. Stein was rijksgebied en had dus eigenlijk met de opstand van de Nederlanden tegen Spanje niets te maken, al was het ook een Valkenburgs leen en al hadden de heren van Stein, de graven van Bronckhorst-Batenburg, zich bij Oranje aangesloten. Zonder direct strijdtoneel te zijn gaf dat toch al voldoende voorwendsels aan beide partijen om Stein niet te ontzien, inkwartieringen te eisen en de bevolking allerlei lasten op te leggen ter bevoorrading van troepen. Behalve die tachtigjarige oorlog(1568-1648) woedde tegelijkertijd nog de dertigjarige oorlog(1618-1648) en dat was van oorsprong een echte rijksoorlog van protestanten tegen katholieken, al werd hij later door inmenging van buitenaf een politieke oorlog. De keizerlijke legers nu hadden het volste recht om Stein mee

de oorlogslasten te doen dragen, vooral granen en vee te vorderen en geldsommen af te persen. De graaf van Montecuccoli, een Italiaan in keizerlijke dienst, eiste in Stein in 1628 een bedrag van vierduizend rijksdaalders door honderdveertig gezinnen op te brengen. Omdat het onmogelijk was, zette Maximiliaan van Bronckhorst-Batenburg zich in en wist te bereiken dat de legerleider berustte in een bedrag van 2500 rijksdaalders. Toen ook deze som niet goedschiks gehaald werd, greep het leger gewelddadig in, waarbij nog voor een groter bedrag schade werd aangedaan. Nauwelijks was dit gebeurd of begin 1630 kwam bericht, dat de rijksgebieden Stein, Thorn, Leuth en Wylre waren aangewezen tot onderhoud van een garde-compagnie te paard. Weer werd alle mogelijke moeite gedaan om door een afkoopsom inkwartiering van keizerlijke troepen te voorkomen. Hierop volgden in de dertiger jaren achtereenvolgens het ontzettingsleger van keizerlijk maarschalk Pappenheim, de rooftochten van de avonturier Karel van Lotharingen in keizerlijke dienst, de Kroaten onder keizerlijk generaal Piccolomini. In 1636 koos Frankrijk partij tegen de keizer en de met de Fransen verbonden Hessen stroomden door Stein. Zij schonden het asielrecht, braken in 1640 de kerk open en roofden van alles weg. Tegen hen trad keizerlijk generaal veldmaarschalk Melchior van Hatzfeldt op, die met een leger van achtduizend man zich gedurende twee jaar in het linker Rijngebied vestigde. Dat betekende nieuwe aanslagen voor alle rijkslanden in ons gewest. Graaf Maximiliaan van Bronckhorst-Batenburg trachtte voorjaar 1641 zijn onderdanen van Stein opnieuw van die oorlogslasten te bevrijden, maar in mei 1641 is hij overleden. Dat betekende voor Stein ook een geheel nieuw bestuur. Anna Maria Sidonia van Bronckhorst-Batenburg, markiezin Van Merode, volgde haar vader op als meesteres van Stein. Een nieuwe drossaard, Johannes Mangelschot uit Pietersheim, werd met het bestuur van Stein belast en als rentmeester werd Hendrik Hayweghen uit Diepenbeek aangesteld. Maar de oorlogsbijdragen hielden niet op. Generaal wachtmeester van het keizerlijk garnizoen in Gladbach, Otto Christoph von Sparr, beroofde voorjaar 1643 Stein van al zijn vee en voerde het naar Gladbach. De markiezin Van Merode stond machteloos en moest bovendien nog een heel bedrag beschikbaar stellen om inkwartiering van krijgsvolk te voorkomen. De bemiddeling van de aartsbisschop van Keulen werd ingeroepen, maar niets hielp. Intussen keerden in 1643 de Hessen terug en richtten in Neuss een commissariaat in voor het heffen van contributies. Ook Stein werd daarin betrokken en moest in 1644 met terugwerkende kracht tot 1 januari 1643 maandelijks vijf en twintig rijksdaalders betalen. Protesten hielpen niet. Een Hessisch commando uit Kalkar nam onder bedreiging van verdere executie een aantal paarden in beslag en voerde 20 mei 1644 de pastoor als gijzelaar mee naar Kalkar totdat alles betaald zou zijn, terwijl voor het onderhoud van

de pastoor nog dagelijks een rijksdaalder gevorderd werd.

Die pastoor was Wijnand de Marretz. Hij was geboortig uit Diepenbeek, maar was priester van het bisdom Roermond. Omdat Stein tot het bisdom Luik behoorde, werd hij op voordracht van de heer van Stein door de aartsdiaken van Kempenland op 31 juli 1640 tot pastoor benoemd. Al was hij dus eigenlijk een "Luikenaar" en al heeft hij voor Stein gepleit bij het rijksleger, toch heeft hij de sympathie van de Steinse parochianen niet kunnen winnen. Hij trad nogal heftig op tegen de protestanten, die zich tijdens de Bronckhorst-Batenburgse regering in Stein gevestigd hadden. Al waren de Merodes overtuigd katholiek, Stein nam zo'n heftig optreden niet. Bovendien deden allerlei geruchten de ronde, dat hijzelf zich niet behoorlijk gedroeg. Daar was reden voor, zoals later zal blijken. Door al die oorlogslasten en vorderingen was Stein, intussen volkomen uitgeput en machteloos, zeker niet geneigd een pastoor te hulp te komen, die zij liever kwijt waren; men zou zelfs de Hessen die gijzeling gesuggereerd hebben, hetgeen weinig waarschijnlijk is. In een reeks van brieven smeekte de pastoor van uit zijn gijzeling zijn "lieve naburen" die contributie te betalen, want daar kwamen ze niet van af. Andere dorpen (Limbricht, Wittem, Gronsveld) hadden dat wel gedaan. Lanaken was zelfs zijn burgemeester komen vrijkopen in Kalkar. In Stein beweerde men intussen, dat hij niet voor Stein maar voor zichzelf gevangen zat; maar dat bestreed hij met brieven van de legerleiding in Kalkar. Stein liet het echter daarbij en vandaar zijn klacht: dat hij beter "eenen verckenherdt van Steijn kon wezen als ulieden pastoor" en dreigde zelfs met een nieuwe executie zoals in 1643. Stein was intussen meer bezorgd om de gestolen paarden terug te krijgen en de schepensbank waarborgde daartoe een lening van 250 rijksdaalders als losgeld voor die paarden. Blijkbaar is op de pastoor beroep gedaan om de paarden vrij te kopen en daar is hij zeer bitter over. Die paarden zijn overigens allang doorverkocht en ze zijn zo onderkomen, dat ze samen nog geen tien rijksdaalders waard zijn.

In een schrijven van 5 september 1644 dringt de pastoor opnieuw aan op betaling van de contributie en dat blijkt in het najaar 1644 toch wel geregeld te zijn, maar hij zit nog altijd in gijzeling en op 9 december 1644 vraagt hij dringend om die onderhoudskosten voor hem te voldoen, die steeds maar oplopen. Toch blijkt men in Stein zich wel degelijk voor de vrijlating van de pastoor ingezet te hebben, maar er moest zoveel geregeld worden en het duurde allemaal zo lang: dat leningen sluiten! En het liep over teveel schijven: Stein, Pietersheim, Kalkar en hare excellentie de markiezin De Merode (te Westerloo?). Het heeft een jaar geduurd voor alles met de Hessen geregeld was en het heeft Stein enorm veel geld gekost, omdat behalve de gemaakte schulden en kosten ook nog een vrijstelling voor de toekomst moest verkregen

worden.

De pastoor is waarschijnlijk na acht maanden uit zijn gijzeling ontslagen, maar hij is niet naar Stein teruggekeerd zoals zijn plicht was. Ondanks herhaalde vermaningen van zijn overheid heeft hij daaraan niet gehoorzaamd. Misschien had hij zich in Stein onmogelijk gemaakt; misschien schaamde hij zich voor de roddel die in Stein over hem was uitgestort. Wel heeft hij in augustus 1645 aan die overheid aangeboden zijn ambt neer te leggen op voorwaarde dat hij een andere kleinere plaats zou krijgen. Daarop is echter niet ingegaan.

Intussen blijkt uit de registers van Luik dat de pastoor nog vóór zijn gijzeling, 31 oktober 1643, voor de aartsdiakenale fiscaal beschuldigd is van misdragingen met zijn huishoudster en dat zal wel de oorsprong zijn van zijn slechte faam in Stein. Dat proces is later in Luik doorgezet toen hij na de gijzeling niet naar zijn parochie terugkeerde en tenslotte werd hij 17 juni 1647 afgezet als pastoor van Stein om ruimte te maken voor een ander. Als motivering van het vonnis wordt aangegeven: langdurige afwezigheid van zijn kerk zonder verlof, ondanks gerechtelijke vermaningen en bevelen; weigering van bediening der sacramenten en meer andere buitensporigheden, waardoor hij een bron van ergernis was. Op straffe van gevangennamen wordt hem verboden binnen drie mijl van Stein te komen en wordt hij veroordeeld tot betaling der kosten van het proces. De pastoor ging van dit vonnis in beroep bij de deken van het Bartholomeuskapittel te Luik, maar daarvan is ons verder niets bekend. Overigens blijkt de ontslagen pastoor enige tijd later beland te zijn in de aartsdiakenale gevangenis te Luik, mogelijk wegens het in gebreke blijven zijn schulden te betalen.

In de minuten van notaris De Bombaye in Maastricht vinden we een stuk van 31 januari 1651, waarin Maria Croy, weduwe van wijlen landbouwer Thomas, onder ede verklaart, dat er in augustus 1650 lieden bij haar gekomen zijn, die haar wilden dwingen en notarieel doen bevestigen: valse beschuldigingen af te leggen over priester Wijnand de Marretz: als zou hij ketterse boeken bezeten hebben, toverij bedreven, kinderen verwekt hebben enz.. Daartegenover stelt zij met nadruk, dat zij Wijnand de Marretz kent als een goed en edel mens reeds vóór hij priester was en later als benificiant in Hulsberg. Toen zij bleef weigeren vals te getuigen, hebben zij haar willen omkopen met een flinke som geld en tenslotte haar bedreigd om haar bij hem in de gevangenis te zetten. Tenslotte zijn zij onder bedreigingen afgedropen. Zij is bereid om haar getuigenis voor iedere rechter en overheid onder ede te herhalen. Deze vrouw is vermoedelijk na de dood van haar man bij de pastoor huishoudster geworden en dat kan aanleiding gegeven hebben tot roddel. De bedoeling van deze notariële verklaring is blijkbaar om er ten voordele van de gevangen pastoor gebruik van te gaan maken tegen genoemde vijanden en roddelaars.

Nog een tweede stuk is onder de minuten van dezelfde notaris te vinden. Het is opgesteld op verzoek van Jan de Marretz, neef van de pastoor en inwoner van Munsterbilsen, op 8 juli van hetzelfde jaar voor notaris en getuigen. Daaruit blijkt dat zijn oom Wynand de Marretz thans overleden is, maar dat hij op 20 maart van dit jaar bij pastoor Theodorus van Leendt, pastoor van Mal en Sluizen bij Tongeren, een lening van 300 gulden brabantse gesloten heeft en daarvoor heel zijn bezit in Diepenbeek en elders als waarborg gesteld heeft. Die som was bedoeld om zich in hoogste nood uit de gevangenis van de officiaal in Luik te bevrijden. Genoemde neef, zonder zich te erkennen als erfgenaam van de pastoor, heeft de borgschuld aan de eerw. heer De Leendt voldaan. Daarmee was het avontuur van de pastoor De Marretz gesloten en is hij korte tijd later buiten de gevangenis gestorven, misschien ten onrechte slecht befaamd.

Maaslandse volksgeneeskunde en recepten uit oude handschriften (III)

P.J. Habets, sectie Geschiedenis en Genealogie

Teeckenen vande peste:

Indijen dat men in aprehensie is, soe moetmen in een wijnglas wat maken van zijn eijghen water, ende dan ontrent van de helft nemen indijen dat ghij smaekt dat het water noch heeft de natuerlijke brackheijt ende souticheyt soe is het een teecken, dat men van de selve sieckte niet besmet eys: maer indijen het soet is dan is het een teecken, dat met de selve besmet siet.

Een ander teecken:

putt eenen emmer kout water, ende steeckt daer daetelijck alle de beijde handen in tot ontrint die ellebogen, ende houdtse daer in een vier off vijff vader onse ende dan daer uytgetrocken sijnde vrieft met uw handen op de pulsaderen, indien dat sy blauw blijven, is het een onsteltenisse der nature off de cortse: maer worden de aderen swarte, is een teecken van de peste.

Dan moet men terstont gebruijcken die volgende remedie voor die peste:

Nempt twee lepels goudtbloemen eeck ende twee lepels raep olie, ende een doijervan een eij tsamen onder een geslagen, ende dat den krancken ingegeven, soo haest hij hem daer mede besmet vint, een wenich daer naer geeft den krancken wat warm bier in met boeter, soo sal de peste terstont plaets grijpen, daerse wilt uyt breecken.

Om enck te maecken:

Men nempt 5 pinten regen water in eenen koperen ketel, en doet daer in een verdel ponts gal noten die gestoeten zijn, en een verdel ponts koper roes ongestoeten, en een half verdel ponts gom, men laet dat tesamen syeden dat het maer een kan meer is.

Om swarten enck te maecken:

Twee kannen regewater, ses oncen galnooten, drie oncen gomme urabi, twee oncen copperroodt. dit altemael elck besonder gestooten, ende alsdan acht off thien daegen, in de schouw bij het vier geset ende daer naer bygevoeght een handt vol sout, ende eenen roomer brandewijn, om den schummel ende vuylen reuck te belette.

Om noch schonder swart te maecken:

men nempt regen water, en gael noten en cooper roes, en gom, en dat laet men te samen sieden op het vier tot op de helf, dan nempt men van den stercksten aysin en vilsel van den smidt en laet dat oock tot op de helf syeden, met moet het eersten over stricken met het gene daer de galle noten in syn, en dan met het aender als het ersten droch is, en dan met was over streken.

Om visschen te vanghen:

Nempt een laterne van glaese met een bernende kerse ende dan houdt die laterne boven op dat water, dan sullen die visschen komen tot den laterne. aliud: nempt huyslock op het huys wasschende ende netelen, stampt die te tsamen ende doet het sop in het water dar visschen zijn, et fiet piscium congregatio maxima ende zijn uw handen daer mede bestrecken so moech dij es vanghen si potes.

Tegen schimmelen des broots:

Nempt een noot schaele vol lavender water ende menget met ander water ende dat dech daer mede gemaect werdt het broot en sal niet schimmelen oft utslaen.

Recept om Mede te Brouwen:

100 lt honich

80 kannen waters

Vandese 80 kannen waters moet een peijl gemaect worden.

Als het water heet is moet den honich daerin gedaen worden, endemoet men het steeds roeren dat de honich niet op de gront sackt. En klaer geschuijmt worden, soo lange daer schuijmt opkomt.

Als de peijl gemaect is, moet men noch 15 kannen waters om te verkoocken daer bij doen; En moet men dan dat soo langh laeten koocken, tot dat het weer op de peijl van 80 kannen komt.

Een handt vol Agrimonij

Een handt vol Betonie

Een handt vol Melisse

een handt vol Herten tongh

Een grote hand vol Hop

Dese bovenstaende kruijden moet men ontrent 1/4 uijrs van te voren in de ketel doen als de Mee op de peijl van 80 kannen is, uijtgenomen de melisse, die

moet men daer eerst in doen, als men de ketel van het vuyjr neemt.
Het vaetjen moet gereet sijn om datelijck de meede daerin te doen, eer men
het in het vaetje doet, moet men een halff pont Rijnse wijn steen, groff gestoten
op het vaetjen doen.

Een ander recept voor bier uit 1674:

Calmus, galant een ieder een vierdel pont

Anglica: 2 onzen

Aragrien ofte citroenen scaelen: 2 onzen

Nagelen, moscaten, caneel een ieder een loot

Anijssaet, venckelsaet, carvesaet een ieder twee loot

Coriander saet: 2 onzen

Wacholder kooren: 2 handtvollen

Alsem: 3 handtvollen

duijsentgulden, cardobenedictus een ieder 2 handtvollen

maiolijn, sauve een ieder een handtvoll

Dese alle te samen gesneden, ende in eenen mortier wat gestooten en in een
sacksen gedaen is goet voor een halff tonne biers

Soo men wilt dese twee volgende dingen daerbij doen sal noch beter wesen

Rabarber: 3 onzen

Senisbladeren: 2 onzen.

Literatuur:

1. Rijksarchief Limburg, Maastricht: Archief kapittel van Onze Lieve Vrouw te Maastricht, nr 1072
2. Rijksarchief Limburg, Maastricht: Handschrift 7
3. Rijksarchief Limburg, Maastricht: Handschriften II-14 en II-15.

De heren van Elsloo

Het geslacht De Geloës (III)

P.J.Habets, sectie Geschiedenis en Genealogie

vi. Jan de Geloës, heer van Lobos en Beverst werd op 27 november 1517 geboren te Hasselt en overleed aldaar op 6 februari 1594. Hij was pair van de leenzaal van Curingen en het graafschap Loon, schout van de stad Hasselt in 1585 en afgevaardigde van de Ridderschap in 1590. Toen hij 73 jaar was geworden verkreeg hij op 20 oktober 1590 van Ernestinus van Beyeren, prinsbisschop van Luik, vergunning om in zijn huis een huiskapel in te richten en aldaar een H. Mis te laten lezen.

Hij huwde te Herckenrode op 26 juni 1565 Josina van Kerckhem, die op 28 juni 1579 te Hasselt overleed aan de pest. Jan de Geloës en Josina van Kerckhem werden beide begraven in het graf van zijn ouders in de St. Quintinuskerk te Hasselt.

Uit hun huwelijk werden drie kinderen geboren:

1. Steven de Geloës, heer van Beverst volgt onder VII.

2. Jan de Geloës, geboren op 3 mei 1571 en overleden te Hasselt op 7 juli 1579.

3. Reiner de Geloës, heer van Lobos, gedoopt te Hasselt op 23 januari 1576 en overleden te Hasselt op 23 september 1613. Hij is de stichter van de tak De Geloës Lobos-Elmpt, zie VIbisA.

Na het overlijden van Josina is Jan de Geloës niet meer hertrouwd. Wel had hij nog drie bastaardkinderen. Zie hiervoor de Hasseltse bastaardtak VIbisB.

Op 15 januari 1561 werd Jan de Geloës door Anna van Egmond (de gravin van Horn) en haar zoon Philips van Montmorency¹ benoemd tot schout van de stad Weert, het dorp Nederweert, alsmede van de dorpen "Wyssem, Beckden en Ophoven".

Twee jaar eerder, op 12 juli 1559, was hij al door dezelfde Anna van Egmond en haar zoon bedankt voor zijn trouwe diensten:

"dat wy onse lieven getruwen Johan Geloës, syne erven unde naecomelinghen om seker getruwe diensten die hij ons gedaen heeft van dat hij jaer ende dach in sijnder bewarenisse under gaerde van

¹Het is deze Philips van Montmorency, graaf van Hoorn (=Hoorne = Horn in LIMBURG) die samen met de graaf van Egmond op 5 juni 1568 te Brussel werd onthoofd.

onsen weghe gehadt heeft eenen onser gevanghen Fransoos te weten den doirluchtighen unde hoechgeboren fursten und here, here Leonoor van Orlens, hertoghe tsoe Longeville, unde oech om andere meer diensten die wy hopen hy ons noch doen sal, gegont unde gegeven hebben eenen hoff ghelegen in onser heerlicheit Broeghel, geheyten den hoff op die warde met alle synen toebehoren in wyers, landen bemden, boss, liggende in diverse stucken groet synde ongeveer XXIX 1/2 bounderen met oech een Heythoeve groet ongeveer XXII bounderen geleghen tussen Broeghel und Cauwelille by onse grote Wyer die selve Heythoeve te mogen omgraven, betimmeren unde ghebruiken hy unde syn erven tot syne meesten profyten met och alle gerechticheyten in de gemeynten under heyden daer op met synen beesten te moghen weyden, te torven, te meyen, plagghen, te houwen buyten ende binnen, aende ende om den hoff voer syner erven unde naecomelinghen".
(Charter archief De Geloës, nr 51).

Op 22 november 1569 werd Johan de Geloës door Anna van Egmond benoemd tot haar zaakwaarnemer. Ten huize van zijn vader Steven de Geloës te Hasselt legde hij de eed van trouw af in het bijzijn van zijn vader, Mr. Dirick Vaes, de schout van Tongeren(Jr. Lenart Bentinck) en Nicolaes de Vilter.

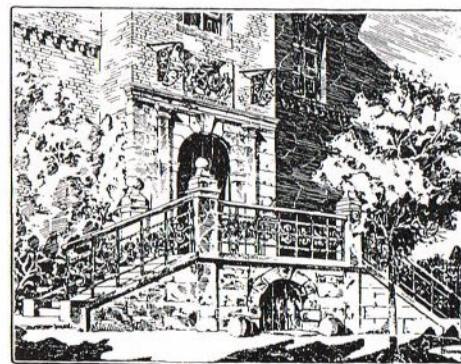
Stadhuis te Hasselt, diende in de 17^e eeuw als woonhuis van de familie De Geloës

VibisA. Reiner de Geloës, heer van Lobos, (gedoopt 23 januari 1576) huwde op 2 januari 1602 met Isabela (of Elisabeth) van Elmpt. Zij was de dochter van Gerrit van Elmpt en Margaretha van Ruyschenberg. Het huis Elmpt was reeds

vanaf 1203 de stamzetel van het gelijknamige geslacht. De laatste bezitter van het huis Elmpt, die ook in het bezit was van het kasteel Dilborn was de in 1661 overleden Daniel van Elmpt. Zijn erfgename was zijn zuster Isabella, gehuwd met Reiner de Geloës. Elmpt en Dilborn kwamen nu in het bezit van de familie De Geloës. Reiner herbouwde ook het kasteel van Lobos. Hij overleed op 23 september 1613 in het huis van zijn broer Steven te Hasselt, waar hij tijdens de kermis vertoefde. Na de begrafenis werd hij bijgezet in de St. Quintinuskerk op het koor van de O.L. Vrouw.

Uit het huwelijk werden 7 kinderen geboren:

1. Steven de Geloës, heer van Elmpt en Lobos volgt onder VibisA1
2. Gerard de Geloës, kanunnik in Leuven en overleden in 1636
3. Caspar de Geloës, jong overleden
4. Jan de Geloës, ook jong overleden
5. Renier Theodore de Geloës, religieuze in het klooster van Cornelimunster
6. Georgina de Geloës, in 1664 vrouwe van Ittersum en Meersenhoven
7. Jan Willem de Geloës, jong overleden.

Kasteel Elmpt in Duitsland.

VibisA1. Steven de Geloës, heer van Elmpt en Lobos, werd gedoopt te Hasselt op 6 april 1603. Hij huwde Anna de Campene, dochter van N.N. en Jeanne de Glymes genoemd De Brabant.

Uit het huwelijk werden de volgende twee kinderen geboren:

1. Jan Daniel de Geloës, heer van Lobos, Elmpt en Dilborn volgt onder VibisA2
2. Anne Emerantia de Geloës, kanunnike te Susteren. Overleden op 30 mei 1721. Zij stichtte een jaargetijde op 15 november 1677.

VibisA2. Jan Daniel de Geloës, was lid van de ridderschap van het hertogdom

De kinderen uit het eerste huwelijk waren:

- VibisA3.** Arnold Steven de Geloës was lid van de ridderschap van Gelder (16 december 1698), kamerheer van de Palatijnse elect en commandant van de lijfgarde van dezelfde elect. Hij trouwde op 29 april 1685 met Elisabeth Veronique von Spee d'Aldenhoff, weduwe van Willem baron van Brempt en dochter van Frederic Chretien baron von Spee d'Aldenhoff en Maria von Scheidt genaamd Weschpenninck.

1. Jan Frederik de Geloës, geboren in 1688, baron van Lobos, Elmpt en Dilborn. Lid van de ridderschap van Gelder(6 juli 1719). Hij verheft na de dood van zijn vader het volleen Lobos met de laathof en de heerlijkheid, alsmede verschillende andere goederen aan de leenhof van Zeelhem.

-

18

"HIC IACET PERILLUSTRIS AC GENEROSA
DOMICELLA MARIA CAROLA JOSEPHA L.B.A.
GELOES, DOMICELLA IN DILBORN, ELMPT,
LOBOSCH ETC. QUAE OBIIT 1770 DIE 28
SEPTEMBRIS AETATIS SUAE 20
REQUISCAT IN PACE. AMEN"

1. *Rijksarchief Limburg, Maastricht: Archief De Geloës*
2. *Rijksarchief Limburg, Maastricht: Genealogie De Geloës, Handschriften 201 en 202*
3. *Annuaire généalogique de Pays-Bas, 1874*
4. *Goethals, Dictionaire Généalogique et Héraldique des familles nobles du Royaume de Belgique, Brussel 1849*
5. *De Maasgouw, 1939 en 1959*
6. *Die Kunstdenkmäler Kreize Erkelenz und Geilenkirchen, Düsseldorf 1904*
7. *Heimatkalender Kreises Schleiden, 1963*
8. *Röttgen B., Brüggen und Born im Schwalmthal, 1934*
9. *Rijksarchief Limburg, Maastricht: Rekenboek der Heren van Meerssenhoven.*

Monumentale en beeldbepalende panden in de gemeente Stein

L.H. Schreurs, sectie Geschiedenis

Urmonder Maasstraat 3 (foto: R. Zijlstra, H.V.M.)

Herenhuis van baksteen met vijf traveeën en twee verdiepingen. In het zadeldak bevinden zich twee dakkapellen; het dak is bedekt met keramische dakpannen. De onderste rij dakpannen, die in de goot uitkomen, zijn van het type onderpannen. De dakgoot is van het type bakgoot en wordt door houten klossen gedragen.

Voor het metselwerk heeft men gebruik gemaakt van veldbrandstenen, terwijl het metselverband klezorenverband is. In de voorgevel ziet men duidelijk een viertal muurankers. De voordeur met bovenlicht (dat voorzien is van ijzeren tralies) alsmede de ramen zijn omlijst met Naamse steen.

De hardstenen omlijstingen zijn gefrijnd en van een profiel voorzien, de onderdorpels zijn van een kussen voorzien.

Wanneer men naar de raamomlijstingen kijkt, kan men nog de duimen zien waarin de raamblinden scharnierden. Naar de voordeur toe ziet men, dat de

trap treden van een wel zijn voorzien en uitgevoerd zijn in maaskalksteen.

De topgevels zijn brandgevels, terwijl men op de foto in de linkerzijgevel ziet, dat er vlechtingen aangebracht zijn. Dergelijke vlechtingen werden aangebracht om afglijding te voorkomen; zij dienden tevens als een versierend element.

Wanneer men naar de voordeur gaat, komt men op een geplaveid gedeelte uit, in streekeigen materialen gemaakt nl. in maaskeien.

Midden voor de trap is een figuur aangebracht in een steen van licht witte kleur. De figuur -ik kan het niet met zekerheid stellen- lijkt op een kelk. Dit zou een aanduiding kunnen zijn, dat het herenhuis vroeger een functie als pastorie heeft gehad. Urmond werd in de nacht van 2 op 3 april 1978 opgeschrokken toen een felle brand het herenhuis verwoestte, waarbij een drietal slachtoffers te betreuren waren.

Na verloop van tijd besloot de eigenaar het pand te laten restaureren. Wij kunnen hiervoor dankbaar zijn; zodoende is het herenhuis voor de gemeenschap van Urmond bewaard gebleven.

Toelichting:

Brandgevel: het metselwerk wordt boven de nok doorgetrokken om overslaan van een brand te verhinderen.

Frijnen: de frijnslag verkrijgt men door tijdens het slaan de frijnbeitel iets achterover te draaien; hierdoor ontstaat een mooie schaduwwerking.

Klezorenverband: hierbij liggen de stootvoegen van de opvolgende lagen een klezoor ten opzichte van elkaar verschoven; een klezoor is 1/4 van de steenlengte.

Kussen: een verhoogd gedeelte dat aan de uiteinde der hardstenen onderdorpels zit.

Muurankers: gesmede of gegoten ankers die dienen om uitwijking van balken en muren te voorkomen.

Naamse steen: kolenkalksteen, ontstaan uit de kalkachtige geledingen van haarsterren en zeeleliën, zgn. crinoïden; de Naamse steen is blauwgrijs van kleur, terwijl de Maaskalksteen bleekgrijs is (zie Heemkundesnipppers Maas-streek nr 5: Kolenkalk en Maasgesteenten).

Onderpannen: voorkomen het inkijken bij de goot, waar anders de kopse einden van de bebording zichtbaar zouden zijn; zij sluiten tevens het pannen-dak aan de onderkant volgens een rechte lijn af.

Profilering: het aanbrengen van profielen beoogt de accentuering en verfijning van een werkstuk.

Travee: een verticale geleding van een gevel.

Vlechtingen: metselwerk in de vorm van een driehoek, die in het gewone metselwerk grijpen. De lagen hiervan staan loodrecht op de lijn van de helling.

Wel: het gedeelte van een trede, dat voor het stootbord uitsteekt.

Zadeldak: de twee dakschilden sluiten in de nok tegen elkaar, dit is de vorm van het gewone dak.

Literatuur:

1. Jellema R., Meischke Ir M.C.A. en Mulder Ir J.A., *Bouwkunde, deel 1 en 3*
2. Smits A.J., Kneppers G.C., Grin P. en Schaap C., *Bouwmaterialen en hun toepassingen. Deel 2 en 3*
3. Francot H. en Vancleef J., *Stijlvol Maaseik*
4. Knoors J.A., *Grote en kleine monumenten in Berg en Urmond in: Overmunthe, Uit het rijke verleden van Berg en Urmond.*

Elsloo tijdens de periode 1939-1945 (III)

H. Rouvroye, sectie Geschiedenis en Genealogie

1941

In de herfst van 1940 en de winter 1940-1941 stegen de prijzen sterk; dit leidde op 7 januari 1941 tot invoering van het prijsbeheersingsbesluit.

Niet dat dit enig effect sorteerde, want de goederen die slecht verkrijgbaar waren verdwenen op de zwarte markt die hierna ontstond; de eerste levensbehoeften waren nog verkrijgbaar tegen normale prijzen.

Op 10 januari moesten alle personen van joodse of gedeeltelijk joodse bloede zich op de gemeentehuizen laten registreren. Het was het begin van de lange vreselijke lijdensweg van onze joodse medeburgers. In Elsloo woonden in die tijd geen joden en het dorp werd "Judenfrei" verklaard.

Op grond van hardnekkige geruchten, dat alle ambtenaren in het kader van de nazificering lid van de NSB zouden moeten worden, besloten de bisschoppen een brief te publiceren die op 26 januari in alle kerken werd voorgelezen. In deze brief werd nog eens duidelijk gemaakt dat het voor katholieken niet geoorloofd was lid te zijn van de NSB of haar nevenorganisaties; degene die dit desondanks toch deed werd uitgesloten van de sacramenten.

De vastenbrief, die er later op volgde, sprak ook duidelijke taal. Tijdens het voorlezen van de brieven vanaf de kansel was het in de kerken doodstil; de brieven waren duidelijke rust- en lichtpunten in de donkere tijd, waarin de gemeenschap verkeerde. Het episcopaat, zich realiserend dat door deze principiële houding mensen hun baan zouden kunnen verliezen, riep een nieuwe kerkcollecte in het leven om de noden van deze mensen te kunnen bestrijden. De collecte, genoemd "collecte voor bijzondere noden", werd op zondag gehouden en door de gelovigen zeer goed gesteund, omdat men wist dat dit geld voor een bijzonder doel werd gebruikt.

Collecteren buiten de kerken was inmiddels ook verboden, evenals het houden van optochten, waaronder ook processies vielen. Op aanvraag werd een vergunning verstrekt.

Koffiesurrogaat, een mengsel van gebrande gerst, bonen en peekoffie, dat tot dat moment vrij te koop was geweest ging vanaf 17 maart op de bon; echte koffie evenals specerijen en thee waren al helemaal niet meer verkrijgbaar.

Op 1 april werd kamperen in tenten en caravans verboden en werden de padvindingsorganisaties opgeheven; ook mocht men, voorzover men nog over een auto beschikte, niet meer met een voertuig tussen 10 uur 's avonds en 4 uur 's morgens op straat komen. De Duitsers trachtten op deze manier illegale

transporten te voorkomen.

Op 7 april werd een dansverbod ingesteld; dit hield in dat geen openbare dansavonden meer mochten worden gehouden.

Dansscholen mochten nog lessen geven en verenigingen mochten nog besloten bals geven. Overtredingen werden fors bestraft. Het leven, dat altijd al betrekkelijk sober was geweest, werd door al deze maatregelen bepaald niet prettiger.

In die tijd verschenen ook de eerste anti-Duitse vlugschriften en werden pamfletten die 's nachts door Engelse vliegtuigen waren uitgeworpen opgehaapt, gelezen en doorgegeven. Anti-Duitse liedjes werden gezongen en allerlei Hitlermoppen verteld.

De Duitsers reageerden met een verbod op vaderlandslievende liederen; het bekendste hiervan was het "Grebbeberglied". Dit lied, dat handelde over de tijdens de meidagen 1940 op de Grebbeberg gesneuvelde Nederlandse soldaten, werd veel gezongen.

Naast het bronzen, zilveren en goudgeld werden zinken pasmunten in omloop gebracht; het "goede geld" verdween binnen zeer korte tijd.

Vanaf 19 april was er naast melk ook aardappelen, fietsbanden en staalwerk alleen nog op de bon verkrijgbaar.

Op 30 april werd verboden beeltenissen van het koningshuis te tonen of op de kleding te dragen. Dit was een reactie van de Duitsers op het feit dat veel mensen zilveren munten met de beeltenis van de Koningin droegen als broches, dasspelden, hangertjes, armbanden, ringen enz.. In openbare gebouwen en scholen was dit verbod al langer van kracht. Men ging toen uniformknopen van het Nederlandse leger dragen; op deze knopen stond de Nederlandse Leeuw. Echter ook dit werd snel verboden, waarna men al deze "sieraden" verborgen ging dragen en alleen aan bekenden toonde, als uiting van verzet tegen het Duitse nazidom.

De inval in Rusland op 22 juni 1941 was een grote schok; in de meest optimistische visie dacht en hoopte men dat de Duitsers voor de winter verslagen zouden worden, onbekend als men was met de werkelijke krachtsverhoudingen.

De pogingen tot nazificering vonden intussen in een steeds sneller tempo plaats; op 5 juli werden alle politieke partijen opgeheven behalve de NSB, het Nationaal Front en de in de oorlog opgerichte Nederlandse Unie. 15 Juli werden de bestaande jeugdorganisaties opgeheven en kreeg het RK. Werkliedenverbond een NSB-commissaris. Voor Elsloo hield dit in dat de florerende afdelingen van de Jonge Wacht en de Jonge Werkman evenals het Werkliedenverbond verdwenen uit het dorpsbeeld.

Het Werkliedenverbond, dat in naam nog bestond, stroomde leeg na de brief van de bisschoppen van 3 augustus, waarin een verder lidmaatschap werd verboden op straffe van uitsluiting van de sacramenten. Voor de jeugd werd als vervanging de Katholieke Aktie opgericht.

In verband met de slechte metaalpositie van Duitsland werd ook van Nederland verwacht dat het zijn steentje zou bijdragen om "de Duitse oorlogsinspanning tegen het Engelse imperialisme en het Joods/Russisch bolsjewisme" te verlichten. Alle inwoners van Nederland werden verplicht hun koperen, messing, nikkelen, tinnen en loden voorwerpen in te leveren, met uitzondering van gebruiksvoorwerpen als lepels, messen en vorken, alsmede antiek. Men moest dit echter wel aanmelden en laten controleren. In Elsloo, dat op dat moment 3018 inwoners telde, werden 719 personen (gezinshoofden en instellingen) opgeroepen om tussen 23 juli en 7 augustus hun non-ferrometalen in te leveren.

Bij de inlevering verschenen 17 man niet; men beschouwde deze mensen niet als moedig doch eerder als roekeloos, omdat men intussen wel wist tot hoever men straffeloos kon gaan bij de Duitsers. 651 Personen kwamen melden, dat ze niets in te leveren hadden en 51 kwamen daadwerkelijk koper inleveren. Het waren voor het grootste deel Duitsers, NSB-ers en andere pro-Duitsers die samen 74,32 kg koper (en legeringen) inleverden. Vergeleken met onze omringende buurgemeenten was dit vrij weinig; het grootste deel van het aanwezige koperwerk is dan ook ondergedoken, wachtend op betere tijden. Op 13 december werd het koper per paardekar afgevoerd naar de haven van Stein, waar het werd verladen in het schip ELFRED en naar Duitsland afgevoerd.

Vanaf 24 juli werd door de Duitsers verordonneerd dat, nu sedert 22 juni Duitse soldaten voor ons in het Oosten vochten zonder persoonlijke vrijheden te kennen, het ongepast zou zijn dat wij Nederlanders de vrijheid zouden hebben elders met vakantie te gaan. Vakantie elders werd dus verboden; niet dat deze maatregel grote consequenties had want er waren in die tijd maar enkele Elslonaren, die zich een vakantie elders konden permitteren. De overgrote meerderheid ontbrak het aan geld en vrije tijd!

Vanaf 1 augustus kwamen jam en stroop op de bon en werd het electrorantsoen -gas was er nog niet- verlaagd tot 60% van het oude rantsoen. Melk werd vanaf die datum alleen nog verstrekt aan kinderen beneden 14 jaar; de overigen moesten zich behelpen met taptemelk, een blauwig witte melk waarin geen vet meer aanwezig was.

Per 12 augustus werden de gemeenteraden, die tot dan toe nog enigermate hadden kunnen functioneren, opgeheven en werden wethouders benoemd tot medewerkers van de burgemeester.

In september moest iedere inwoner van 15 jaar en ouder naar het gemeentehuis voor het in ontvangst nemen van het persoonsbewijs. Dit document, dat was voorzien van een pasfoto en een vingerafdruk van de rechterwijsvinger, moest men te allen tijde meenemen om zich te kunnen identificeren.

Het gaf de Duitsers een grotere grip op de bevolking, want niet alleen kon men makkelijk iedereen controleren, maar ook beschikte men over een duplicaat dat centraal was opgeslagen in Den Haag. Iedereen had nu 2 documenten die belangrijk waren n.l. de distributiestamkaart en het persoonsbewijs. Om te kunnen "leven en overleven" moest men ze zorgvuldig bewaken.

Vanaf 17 september was het verboden nog langer de namen van het koningshuis te gebruiken als aanduidingen; het Julianakanaal heette vanaf die datum Kanaal van Maastricht naar Maasbracht, de Julianastraat werd Kerkstraat en cafés met namen als Juliana of Wilhelmina moesten deze namen verwijderen. De Nederlandse Unie, die in Elsloo een zeer grote aanhang had, was in de voorafgaande maanden in de problemen gekomen na vechtpartijen met NSB-ers; bovendien was ze niet een organisatie geworden die meeliep met de Duitsers doch die eerder een anti-Duitse tendens vertoonde. Na een colportageverbod en een verbod tot het dragen van het Unie-speldje werd de Unie verboden op 17 december.

De toneelclub van Meers, die op dat moment nog niet was opgeheven, vroeg toestemming voor de opvoering van het toneelstuk "Tropengang"; de uitvoering werd verboden omdat de inhoud niet strookte met de Duitse opvatting over cultuur.

De winter van 1941-1942 viel vroeg in en was evenals de voorgaande zeer streng en langdurig. Brandstof was slechts spaarzaam voorhanden en met electriciteit moest zeer zuinig worden omgesprongen. Gebruikte men te veel elektrische energie dan werd men beboet, als men tweemaal was beboet, werd de stroom tijdelijk afgesloten. Bleef men daarna nog het rantsoen overschrijden dan volgde definitieve uitsluiting.

In 1941 hadden de Duitsers rigoureuus in onze levens ingegrepen door alle verboden en geboden; de rantsoenering beperkte ons zeer sterk in onze mogelijkheden.

De oorlogssituatie was zodanig dat de hoop op een spoedig einde ijdel bleek. Voor ontspanning was men aangewezen op de enkele bioscopen die er in de omgeving waren en waarin alleen Duitse films werden vertoond; verder kon men een paar uur een café bezoeken, waar de mogelijkheden ook al beperkt waren door de rantsoenering van de borrel.

De meeste tijd werd thuis doorgebracht waar men zich vermaakte met kaarten en diverse spelletjes; verder kon men luisteren naar de radio die gelijkgescha-

keld was met de Duitse radio en dus veel Duitsvriendelijke programma's uitzond. Op gezette tijden werd echter geluisterd naar de Engelse nieuwsberichten; het programma van Radio Oranje om 8.30 uur 's avonds en het daaropvolgende vlaamstalige programma kenden ook veel luisteraars.

De Engelse zenders werden door de Duitsers met stoorzenders bewerkt zodat vaak maar een gedeelte van het nieuws doordrong. Zoals de brieven van het episcopaat werden de radiotoespraken van Koningin Wilhelmina tot punten van geloof in en hoop op betere tijden; het was echter zeer gevaarlijk openlijk te vertellen wat men had gehoord. Op het luisteren naar vreemde zenders stonden zeer zware straffen.

In tegenstelling tot veel andere plaatsen werd Elsloo in 1941 gespaard van direct oorlogsgeweld.

Het Julianakanaal was dichtgevroren en schaatsend ging men 1942 binnen.

De maretak (*Viscum Album*)

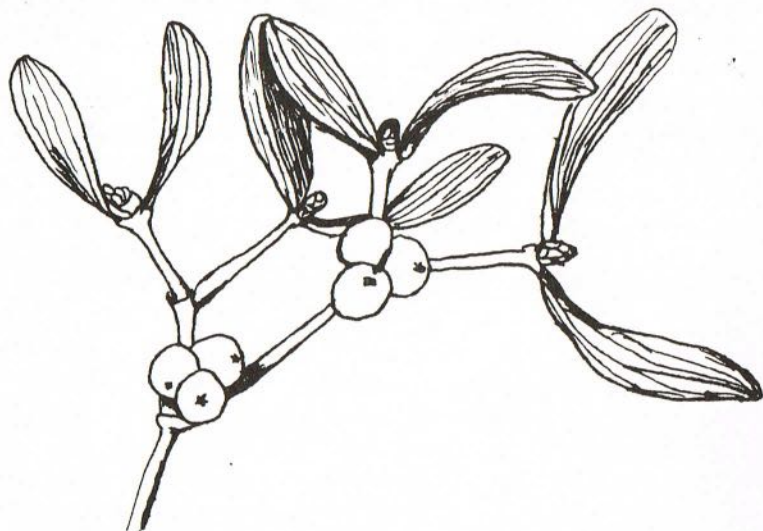
A. Duysters, sectie Geologie

De in onze omgeving veel voorkomende maretak, ook wel vogellijm of mistel genaamd, is een plant die door zijn eigenaardige levenswijze als altijd groenblijvende halfparasiet steeds de aandacht van de mens heeft getrokken en al eeuwenlang als toverkruid en geneeskrachtige plant bekend staat.

De maretak is een tweehuizige (d.w.z. de mannelijke en vrouwelijke bloemen bevinden zich op aparte planten) dwergheester, die op takken van bomen groeit.

Zij bloeit in het voorjaar als de bomen nog niet in het blad staan en de bloemen zijn klein en geelgroen. Alleen de vrouwelijke planten krijgen taaie geelwitte bessen, die in de winter rijp zijn. Deze bessen worden door de vogels gegeten, vooral door de lijsterachtigen, zo is de grote lijster *Turdus Viscivorus* er zelfs naar genoemd (*Viscivorus* = misteleter).

De vogels eten de bessen op, maar de zaadjes passeren onaangetast het darmkanaal en kunnen met de uitwerpselen op een geschikte boomtak terecht komen. In Zuid-Limburg zijn dit voornamelijk populieren of hoogstamappel,

Figuur 1: De maretak.

zelden op peer, meidoorn, wilg, acacia of es en zeer zelden op hazelaar.

In Zuid-Limburg groeit de plant meestal op plaatsen waar zich kalk in de grond of in het grondwater bevindt. Hierdoor geeft de plant in de omgeving van Elsloo de grenzen aan waar kalk in de ondergrond voorkomt (Zie Heemkundesnipers Maasstreek nr 6: Bronnetjes in het Bunderbos).

De maretak is een halfparasiet. Met haar wortels haalt de plant het water met daarin de benodigde mineralen en voedingsstoffen uit de boom. Met deze sappen, de kooldioxide uit de lucht en onder invloed van het zonlicht en haar bladgroen maakt de plant haar voedsel en opbouwstoffen.

Omdat de maretak tussen hemel en aarde groeit, altijd groen is en volgens een gaffelpatroon is opgebouwd (gaffel = één uit twee en daarom een symbool voor geboorte), is zij van oudsher met een magisch waas omgeven. Bij vele volken zoals de Romeinen, Kelten, Germanen maar ook elders in de wereld werd de maretak gebruikt bij rituelen.

Als de maretak bij uitzondering op de eik groeide, kreeg zij hierdoor extra waarde. De eik was immers bij de Noord-Europese volken een heilige boom, vooral als daarbij plaatshebbende rituelen bedoeld waren als afweermiddel tegen geesten, heksen en het noodlot.

De naam maretak kan daarom wel zijn afgeleid van Mahr (= spook). Het synoniem vogellijm is ontstaan door het gebruik van het vruchtvlies als ingrediënt in lijmsorten, die o.a. gebruikt werden voor het vangen van vogels. Als geneeskundig hulpmiddel vindt tegenwoordig de maretak nog toepassing bij de bestrijding van hoge bloeddruk, aderverkalking en epilepsie. Vroeger gebruikte men de plant ook bij onvruchtbaarheid.

Mistletoe is de Engelse benaming. Een aardig gebruik in de engelse folklore, dat hiervan zeer waarschijnlijk is afgeleid, is het "kissing under the mistletoe".

Het ontstaan van Nederland en de loop van de Maas

J.W. Sizoo, sectie Geologie

De vorm van het Zuid-Limburgse landschap is voor een groot deel te danken aan de invloed van de rivier de Maas. Ook aan de opbouw en het ontstaan van Nederland heeft de Maas haar "steentje" bijgedragen.

De Maas ontspringt op het plateau van Langres in Noord-Frankrijk bij het dorpje Pouilly-en-Bassigny op een hoogte van ca 400 meter. De Maas heeft een lengte van ca 900 km en het oppervlak van haar stroomgebied is 33.000 km², even groot als de oppervlakte van Nederland.

De eerste sporen van een zgn. oer-Maas vinden we terug in Zuid-Limburg en het oostelijk deel van Belgisch Limburg, namelijk afzettingen in de vorm van zand en grinden, die ca 6 miljoen jaren geleden door een breed verwilderd rivierstelsel zijn neergelegd. Van een echt herkenbare rivierloop van de Maas is dan echter nog geen sprake.

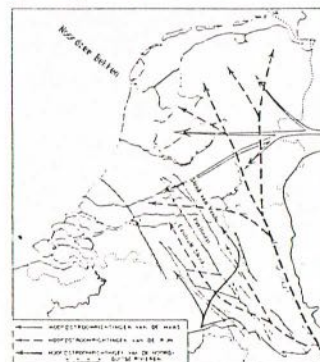
	TIJDVAK	ETAGE	Waar- Koude- Periode-temperatuur oC/v.h.	Gemiddelde -temperatuur in jaren	Tijdsduur in jaren
KWARTAIR	Holocene	Flandrien	W	18 a 19	vanaf 10000 v.h.
	Pleistocene	Weichselien	K	5 a 8	ca. 20.000 v.h.
		Senen	W	18 a 19	
		Saalien	K	1 a 15	ca. 150.000 v.h.
		Molsteinsen	W	18 a 19	
		Elsterien	K	2	
		Cromerien	K + W	5 a 18	ca. 700.000 v.h.
		Menapien	K	7 a 17	
		Waalien	W	10 a 19	1 miljoen v.h.
		Eburonien	K	5 a 12	
		Indien	W	12 a 19	2 miljoen v.h.
		Fractalien	K	7	
		Reuverien		gematigd	
	Pliocene	Brunssumien		Klimaat	5 - 2 miljoen v.h.
TERTIAIR	Mioceen				25 - 5 miljoen v.h.
	Oligoceen				37 - 25 miljoen v.h.
	Eoceen				Sub-trop. 58 - 27 miljoen v.h.
	Paleoceen				65 - 58 miljoen v.h.
BEENDE	Krijt				

Tabel 1: Indeling van de geologische tijdvakken.

Het toenmalige kustgebied van de Ardennen en Zuid-Limburg bestond nog uit een grote vlakte met weinig hoogteverschillen. In deze periode, het laatste gedeelte van het Mioceen, (zie tabel 1), ligt dus de kust in de buurt van Zuid-Limburg.

Het grootste gedeelte van de rest van Nederland bestaat dan nog uit een ondiepe zee waar, in de dan volgende miljoenen jaren, grote rivierstelsels hun meegevoerde puinlast zullen deponeren (zie kaart 1).

Omdat echter het zgn. Noordzee-bekken, waarvan bovengenoemde ondiepe zee deel uitmaakt, aan een blijvende daling van haar bodem onderhevig is, blijft lange tijd de daling van de zeebodem in evenwicht met het pakket afzettingen van de grote rivierstelsels. Hierdoor vonden ook geen grote veranderingen in de land/zee-verhouding plaats.

Kaart 1: De voornaamste stroomrichtingen van de grote rivieren in Nederland gedurende het Kwartair.

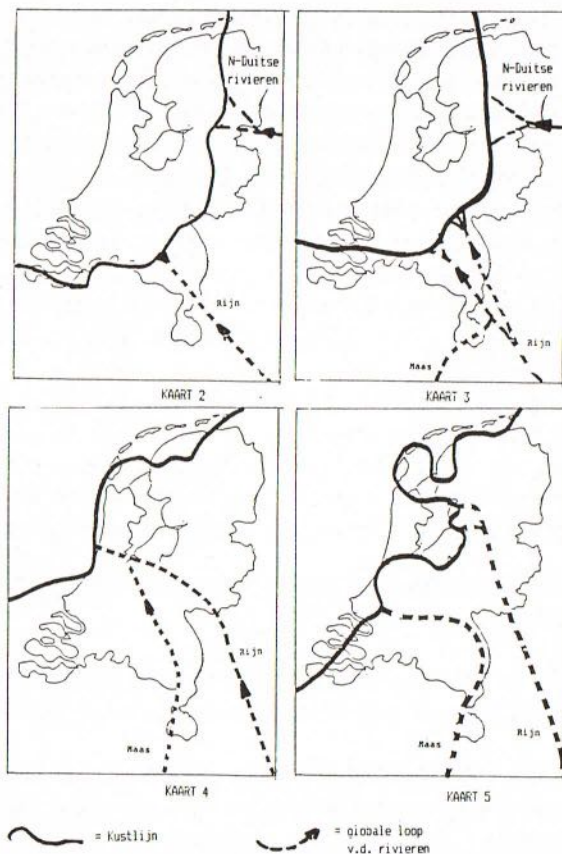
Dit verandert echter op het einde van het Pliocene; dan gaat het achterland (Ardennen en Duitse Middelgebergten) stijgen ten gevolge van de Alpiene gebergtevorming.

In kaart 2, dat de situatie ten tijde van het Reuverien ca 3 miljoen jaren geleden weergeeft, blijkt de toenmalige kust al tot in Oost-Brabant te zijn opgeschoven. In het noorden zetten de Duitse rivieren, voorlopers van de Elbe, Eems en Weser, grote hoeveelheden slib en zand af. In het zuiden volgt de Rijn ongeveer het tracé van de Centrale Slenk, een lager gelegen gebied dat loopt vanaf Bonn tot Midden-Nederland.

De Maas geeft dan ook nog geen duidelijk herkenbare rivierloop te zien. Tijdens de overgang van het Tertiair naar het Kwartair wordt de invloed van de opheffing van het achterland steeds groter, waardoor het verhang van de rivieren toenam en daarmee het vermogen om materiaal zoals slib, zand, grind

en stenen mee te voeren.

Ook gaan de rivieren zich nu in het landschap insnijden en daardoor zien we voor het eerst een duidelijke loop van de Maas. Zij loopt dan nog over Luik naar het oosten van Zuid-Limburg en mondt ter hoogte van Julich uit in de Rijn (zie kaart 3).

Kaarten 2-5: De ontwikkeling van Nederland in de laatste 3 miljoen jaren bewerkt naar W.H. Zagwijn (1975).

De Rijn heeft zich nu in twee takken gesplitst, een deel stroomt nog door de Centrale Slenk, een ander deel stroomt ten noorden van de Peelhorst (een relatieve opheffing in de bodem) door de Venlo-Slenk. Door de enorme

aanvoer van materiaal en de opheffing van het achterland breidt de kust zich steeds verder naar het noordwesten uit; zij ligt op het einde van het Tiglien (ca 1,8 miljoen jaar geleden) reeds ten westen van onze huidige kustlijn.

In het Waalien, een warme periode tussen de ijstijden, blijkt uit de bodemmonsters dat de Rijn zich naar het noordoosten heeft verplaatst en dan ongeveer de huidige loop volgt. In deze periode zet de Maas veel materiaal af in de slenken en heeft dus een noordwestelijke richting aangenomen. In deze tijd verplaatst de Maas zich dan ook in Zuid-Limburg in noordwestelijke richting. Aan het eind van het Cromerien, een periode van afwisselende koude en warme perioden ca 400.000 jaar geleden, zien we dat de Maas zijn loop via Maastricht naar het noorden heeft verplaatst, zij stroomt via de Centrale Slenk en mondt ergens in Midden-Nederland uit in de Rijn (zie kaart 4). Vanaf deze tijd worden geen afzettingen van de Noord-Duitse rivieren meer in Nederland aangetroffen. Zij hebben onder invloed van de gevolgen van de ijstijden hun loop naar het noorden verlegd.

Tijdens de laatste warme periode, het Eemien, ca 100.000 jaar geleden rees de zeespiegel t.g.v. het smelten van enorme ijsmassa's uit de voorafgaande ijstijd (het Saalien).

De Noordzee kon toen weer oostwaarts het land indringen via de vroegere gletsjerbekkens uit de ijstijden (zie kaart 5).

Nederland en de loop van de grote rivieren hebben dan goeddeels hun huidige vorm aangenomen; alleen de monding van de Rijn volgt nog de huidige IJssel en zal pas na de laatste ijstijd, het Weichselien, zijn huidige loop aannemen.

Literatuur:

1. Zagwijn Dr W.H., *De paleogeografische ontwikkeling van Nederland in de laatste 3 miljoen jaar*, (1975)
2. Bosch P.W., *Het dal van de Oost-Maas in Z-Limburg*, (1981).

Uit de kerkkroniek van Elsloo (VI)

P.J. Habets en F.J.M. Timmers, sectie Geschiedenis en Genealogie

1908. Op 16 juli overleed, na meermalen voorzien te zijn geweest van de HH. Sacramenten, Johannes Hubertus Vaessen. Hij was sedert 1875 penningmeester van de kerkfabriek en later kerkmeester.

Tot nieuwe kerkmeester werd benoemd Mathias Hennissen, hoofd der school alhier en tot penningmeester Mathias Janssen, tot dusverre kerkmeester.

Door de kinderen Hubertus, Willem en Cornelia Voncken werd het grisaillevenster (hier: venster in grijs tinten, F.T.) in het voorfront van de kerk geschonken. Het werd vervaardigd door de firma Nicolas te Roermond en in de maand oktober geplaatst.

De Weleerwaarde Heer A.Teneij, tot dusver kapelaan alhier, werd op 25 september benoemd tot pastoor te Heugem en in zijn plaats werd tot kapelaan te Elsloo benoemd de Weleerwaarde Heer Johannes Math. Hermans uit Klimmen.

1909. In de sacristie werd een brandkast aangebracht.

De opgang naar het oksaal werd verlegd, waardoor een der kapellen geheel vrij kwam en dienst kon gaan doen als doopkapel. De andere kapel kon hoger worden opgetrokken en aldaar kon ter verfraaiing een kruisgewelf worden aangebracht. In de Mariakapel kon nu de buitenmuur gesupprimeerd worden terwijl de buitendeur in de doopkapel thans geheel vrij kwam. (supprimeren weglaten; waarschijnlijk wordt met buitenmuur hier bedoeld de muur tussen kapel en kerk, F.T.). Bij het restaureren van de Mariakapel, hetgeen buiten bezwaar van de kerkekas moest gebeuren, werden wij (aldus schrijft pastoor Thissen) bijzonder geholpen door een gift van de dames Franssen uit Roermond, welke ons 200 gulden schonken. Verder ontvingen wij van Mevr. Lemmens uit Beek 36 gulden en vele bijzondere kleine giften. Wij kochten een oud altaar uit de kerk van Spaubeek, dat met veel zorg moest worden hersteld. Dit werd later geschilderd door de heer A. Colen. Het pleisterwerk geschiedde door de heer Pijls en de mozaïekvloer werd gelegd door Jos Eiziers uit Maastricht. Tijdens de restauratie werd ook het oude voorportaal, dat ongeveer anderhalve meter binnen de kerk stond, afgebroken en door dubbele deuren vervangen. Hierdoor werden twee zogenaamde klaphoeken weggenomen en de kerk vergroot...

Alle gewelven van kerk en sacristie zijn vernieuwd. Alleen het gewelf van de nevensacristie, links van het koor, is gebleven. Dit werd 30 jaar eerder vernieuwd, samen met het dak, na een brand die aldaar was ontstaan.

In september van dat jaar werd pater Jacques van Mulken in Engeland tot priester gewijd en bij gelegenheid van het veertigungebed deed hij alhier zijn eerste H.Mis.

Via pater Van Mulken werd de kerk een stola geschonken door Gravin Maria de Geloës, beschilderd door de Gravin de Liedekerke, alsmede een pallas (vierkant kartonnen plaatje, overtrokken met stof, waarmee de kelk afgedekt wordt, F.T.), vervaardigd door zijn zuster Franciscanesse Josephina van Mulken (Zuster Jacqueline).

1910. In dat jaar gingen in de maand januari de eerste retraitanten, twee vrouwen, naar de Eerw. Zusters te Eijsden. In de maand februari trokken de eerste mannen, 62 in getal, naar Manresa in Venlo. De parochie werd daartoe in staat gesteld door de Heer Anton Jurgens uit Nijmegen, die deze eerste retraite geheel voor zijn rekening nam.

Van dezelfde Heer Jurgens werd een standaard ontvangen voor de processielantaarns. Deze werd naast het altaar van St. Anna geplaatst.

In dit jaar werd de nieuwe kerk te Groot-Meers gebouwd. De oude, houten kapel was bouwvallig en moest nodig vernieuwd worden. Enkele mannen uit Groot-Meers, de heren M.Vaessen en M.Janssen gingen naar de Heer Wauters te Luik, eigenaar van het kasteel te Stein, om zijn bijzondere hulp in te roepen. Deze beloofde evenveel te geven als de inwoners van Meers tesamen. "Daarna heb ik mij", aldus pastoor Thissen, "in mijn hoedanigheid van pastoor, tot de Heer Wauters gewend en hem, via zijn zuster, Mevr. Terwangne, in verbinding gesteld met Zijne Doorl. Hoogw. de bisschop. Na de dood van de Heer Wauters beloofde Mevr. Terwangne een gift van 20.000 francs, mits het plan, goedgekeurd door haar overleden broer, zou worden uitgevoerd. Door verschillende verwikkelingen werd de bouw enige maanden vertraagd, ofschoon Mevrouw als conditie eraan had toegevoegd, dat nog in hetzelfde jaar de kerk gebouwd moest worden. Het gevolg van dit alles was, dat er, nadat de moeilijkheden uit de weg waren geruimd, onmiddellijk tot aanbesteding moest worden overgegaan en er geen tijd meer overbleef om enige wijzigingen aan te brengen. Alleen werd door Monseigneur de opmerking gemaakt, dat door de architect de trap was vergeten, die naar de toren moest leiden!"

De aanneming had plaats op 2 mei 1910 door de heer Teurlings te Schilberg-Echt voor de som van 12600 gulden. De eerste steenlegging volgde op

kermiszondag, onder het octaaf van het H.Sacrament, door pastoor Thissen, gemachtigd door de bisschop die tevens de machtiging verleende om de plechtige wijding te verrichten op de donderdag voor het Kerstfeest. De kerk werd toegewijd aan de H.Joseph.

(Meers had destijds nog geen eigen pastoor, vandaar dan ook de machtiging aan pastoor Thissen. In Meers ontstond wrevel over het uitblijven van de komst van een eigen pastoor. Wij komen hierop terug in de volgende aflevering, F.T.).

In de loop van dat jaar kwam de Eerw. Pater van Mulken S. J. met Pasen en Kerstmis preken. Bij die gelegenheid schonk de Edelachtb. Heer Burgemeester J. van Mulken een mooie rood-zijden koorkap.

1911. Graaf Charles de Geloës schonk voor de restauratie van de grafkapel op het kerkhof de som van 250 francs. Het werk werd verricht door stukadoor Pijls uit Beek en schilder A. Colen uit Sittard. De graaf was zeer tevreden over hun werk.

1912. Het aantal mijnwerkers groeide gestadig, in dat jaar waren er reeds ongeveer honderd. Ten gevolge hiervan werd de oprichting van een arbeidersvereniging noodzakelijk. Gestart werd met 25 arbeiders.

De kapel van O.L.V. van Altijddurende Bijstand werd verfraaid met 5 schilderijen op doek van de kunstschilder Albin Windhausen uit Roermond.

Wordt vervolgd...

Deze publicatie kwam mede tot stand door de steun van:

Vissers Wegenbouw en Aann. Bedrijf B.V., Drunen
Wegenbouw Slegers B.V., Hoensbroek
Architectenbureau Palmen B.V., Sittard
Kwekerijen Deckers-Jacobs, Heijthuisen
Laeven Bouw en Aann. Mij B.V., Heerlen
Administratie, Advies en Assurantiekantoor Jan Claassen, Stein
Automobilbedrijf Jos Bogman B.V., Beek
Assurantiekantoor Jack Reijnders, Beek
Fa Meijers slagerij, Elsloo
Glashandel Van Sint Fiet B.V., Meerssen
Jan Göbbels videoreportages, Elsloo
Lebbinck sanitair, Stein
Peter Vossen brillen contactlenzencentrum, Stein
Aluminium Cornips, Stein
Chris Janssen dierenspecialzaak, Stein
Keukencentrum Bours, Elsloo
Hoveniersbedrijf De Lelie B.V., Elsloo
Bors administratiekantoor, Elsloo
Houthandel Gerrit Janssen B.V., Stein
Aannemersbedrijf Leers, Elsloo
Stassen tapijt, gordijnen en slaapcomfort, Stein
Glashandel Ad de Jong, Sittard
Foto Hans Jonker video en c.d. verhuur, Stein
't Naegelke ijzerwaren en gereedschappen, Stein
Schoenmakerij René Janssen, Stein
Riet Visschers kunstnijverheid, Stein
Martin Mols juwelier, Stein
Poeliersbedrijf Tjeu Coumans, Stein
Steps zaadhandel, Elsloo
Installatiebedrijf Ger Jacobs, Elsloo
Likopa Nederland B.V., Maastricht
Huskens J.J., Elsloo
Goossens M.J.H., Stein
IJzerwaren Smeco B.V., Sittard
Wijn Domijn Wim Zonneveld, Stein
Party-service slagerij A. Boesveld, Urmond
Complete woninginrichting Jan Halbersma, Urmond
Van Mólken Karaktermeubelen B.V., Elsloo